Eduskunta 29.5.2024

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Lausunto

Asia: **E 32/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n kriisivarautumisen ja resilienssin vahvistaminen; Suomen näkemyksiä varautumisunionistrategian valmisteluun**

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Aiemmassa lausunnossaan Suomen avaintavoitteista EU-vaalikaudelle 2024-2029 (liitteenä) MTK on todennut, että ”EU:n on yhdessä vahvistettava vastustuskykyä (resilienssiä) erilaisia kriisejä vastaan ja oltava joustava häiriötilanteiden jatkuessa. On tärkeää varmistaa energiaomavaraisuus, kriittisten raaka-aineiden (mukaan luettuna uusiutuva metsäraaka-aine) tuotanto sekä tuotantoketjujen toimivuus. Jokaisen EU-maan on kannettava globaali vastuunsa ja varmistettava kyky tuottaa ruokaa nyt ja tulevaisuudessa. Ruoan globaali kysyntä kasvaa edelleen maailmassa ja ruokaturva on pidettävä keskeisellä sijalla Euroopan unionissa myös tulevaisuudessa."

MTK nostaa esille, että samaisissa maaliskuun 2024 Eurooppa-neuvoston päätelmissä, jossa ehdotetaan EU:lle varautumisstrategiaa, tehdään useita päätelmiä maatalouteen liittyen. Päätelmissään Eurooppa-neuvosto korostaa mm. häiriönsietokykyisen ja kestävän maatalousalan merkitystä elintarviketurvan ja unionin strategisen riippumattomuuden kannalta. Eurooppa-neuvosto korostaa niin ikään elinvoimaisten maaseutuyhteisöjen arvoa sekä yhteisen maatalouspolitiikan keskeistä roolia tässä suhteessa.

MTK pitää tärkeänä sitä, että Euroopan unionin varautumista ja kriisitoiminnan kokonaisvaltaista, koordinoitua ja kaikki uhat kattavaa lähestymistapaa, mukaan lukien EU:n varautumisstrategia, edistetään Eurooppa-neuvoston maaliskuun päätelmien mukaisesti. Horisontaalista, kaikki relevantit politiikka-alat kattavaa kriisivarautumista tulee edistää

parhaalla mahdollisella tavalla ja sen tulisi olla keskeisessä roolissa tulevan komission ohjelmassa. Luonnollisesti on selvää, että EU:n toimintamahdollisuudet asiassa vaihtelevat eri politiikka-alueilla, mutta keskeisissä EU-politiikoissa varautuminen sekä kriisit ja uhat kattava lähestymistapa on syytä pitää vahvasti mukana.

MTK tukee perusmuistiossa esitettyä näkökulmaa, että viimekädessä kukin jäsenvaltio on vastuussa omasta varautumisestaan ja huoltovarmuudestaan. On kuitenkin niin, että toimivalla EU-tason yhteistyöllä voidaan saavuttaa asiassa lisähyötyä ja tehostumista. On Suomen edun mukaista, että varautumisasioissa tehtäisiin nykyistä enemmän yhteistyötä jäsenmaiden välillä ja että asiassa on mahdollista luoda eurooppalainen toimintamalli. Suomen kannattaa olla aktiivisesti edistämässä tällaista tavoitetta.

MTK niin ikään yhtyy perusmuistiossa kuvattuun Suomen kantaan siinä, että varautumisessa ei ole kyse pelkästään esimerkiksi kriisinhallinnasta ja siviilivalmiudesta vaan laajemmasta turvallisuuskokonaisuudesta, kuten sisämarkkinoiden kriisinsietokyvystä, huoltovarmuudesta ja toimitusketjuista, hybridi ja kyberuhista, kriittisten infrastruktuurien uhista, terveysuhista, lääkkeiden saatavuudesta, ruokaturvasta ja vesihuollosta, ilmastoresilienssistä, henkisestä kriisinkestävyydestä, kriittisestä osaamisesta, disinformaation tunnistamisesta ja medialukutaidosta. Kokonaisturvallisuuden malli kattaa myös puolustuksen.

On tärkeää, että varautumisstrategian sisältö ja toimeenpano suunnitellaan tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden ja asianmukaisten sidosryhmien kanssa, ottaen myös huomioon eri maiden olemassa olevat toimintamallit ja EU:n toimivallan rajoitukset. EU:n toimien tulee olla kansallisia kriisivarautumisen ja huoltovarmuuden toimintamalleja täydentäviä ja tukevia. Erityisesti tulee välttää yrityksille ja hallinnolle aiheutuvaa mahdollista hallinnollista taakkaa, koska siten heikennetään huoltovarmuuden perustana olevaa yritysten taloudellista toimintaa.

MTK pitää erittäin tärkeänä, että varautumisasioissa säilytetään suomalainen toimintamalli, jossa yksityisen sektorin toimijat, järjestöt ja julkinen sektori yhdessä toimien ovat mukana suunnitelmallisesti ja käytännönläheisesti toteuttamassa varautumista erilaisiin uhkiin kattavasti yhteiskunnan eri aloilla sekä maan eri alueilla. Tämä on keskeinen osa suomalaista huoltovarmuutta. Perusmuistiossa asiaa ei kuvata tarkasti ja esimerkiksi järjestöjen rooli jää mainitsematta.

Maanpuolustuksen, kriisivarautumisen ja rajaturvallisuuden vahvistaminen edellyttävät nykyisen resurssoinnin kasvattamista. Puolustusteollisen toiminnan vahvistamisesta on huolehdittava siten, ettei se heikennä yhteiskunnan ja kansalaisten tarvitseman muun välttämättömän tuotannon toimintaedellytyksiä. MTK korostaa tässä yhteydessä erityisesti maa- ja metsätalouden tarjoamia mahdollisuuksia parantaa kokonaisturvallisuutta ja samalla edistää puhdasta siirtymää, biotaloutta ja kiertotaloutta (Suomen pääprioriteetit EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan) sekä näiden kokonaisuuksien sisällyttämistä monivuotiseen rahoituskehykseen asianmukaisin rahoitusinstrumentein. MTK korostaa sitä, että EU tarvitsee tulevaisuudessa jonkin verran nykyistä suuremman budjetin, jotta unioni voi vastata edessä oleviin haasteisiin.

MTK korostaa erityisesti itäisen Suomen ja koko EU:n itäisten ulkoraja-alueiden rajaseutujen elinvoiman merkitystä myös turvallisuusnäkökohdista. EU:n tulevassa politiikassa tarvitaan toimenpiteitä, joilla huolehditaan unionin itäisten ulkorajojen elinvoimasta muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa. MTK on esittänyt mm. sitä, että Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikkaan sisällytetään erityinen itäisen ulkorajan elpymis- ja kehittämisrahasto, jonka tavoitteena olisi vahvistaa Venäjän raja-alueiden EU:n puoleisten maakuntien taloutta ja lieventää niille sodasta koituneita haitallisia vaikutuksia. Asialla on vahva turvallisuuspoliittinen ulottuvuus.

Kunnioittavasti,

Simo Tiainen

Johtaja

simo.tiainen@mtk.fi

puh. +358 40 55 33 131

Liitteenä MTK:n aiempi lausunto Suomen avaintavoitteista EU-vaalikaudelle 2024-2029

Liite: MTK:n lausunto Suomen avaintavoitteista EU-vaalikaudelle 2024-2029

Eduskunta 19.2.2024

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Lausunto

Asia: **E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029**

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

On erinomainen asia, että Suomi haluaa tehostaa EU-vaikuttamistaan. MTK yhtyy perusmuistion kuvaukseen EU:n roolista ja merkityksestä Suomelle. Uudessa turvallisuusympäristössä Euroopan unionin rooli rauhan ja turvallisuuden takaajana korostuu. Tarvitsemme globaalisti vahvan ja toimintakykyisen Euroopan unionin, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin toiminnan peruspilareita.

EU:n on yhdessä vahvistettava vastustuskykyä (resilienssiä) erilaisia kriisejä vastaan ja oltava joustava häiriötilanteiden jatkuessa. Tärkeää on varmistaa energiaomavaraisuus, kriittisten raaka-aineiden (mukaan luettuna uusiutuva metsäraaka-aine) tuotanto sekä tuotantoketjujen toimivuus. Jokaisen EU-maan on kannettava globaali vastuunsa ja varmistettava kyky tuottaa ruokaa nyt ja tulevaisuudessa. Ruoan globaali kysyntä kasvaa edelleen maailmassa ja ruokaturva on pidettävä keskeisellä sijalla Euroopan unionissa myös tulevaisuudessa.

MTK haluaa korostaa Suomen EU-vaikuttamisen tarvetta erityisesti seuraavissa asioissa:

1) *EU:n tulevan maatalouspolitiikan sisältö ja EU:n tuleva rahoituskehys*

Valmistelu EU:n seuraavan kauden, vuoden 2027 maatalouspolitiikan sisällöstä on jo käynnissä EU:n komissiossa. Lakiesitykset asiasta antaa seuraava komissio todennäköisesti kesällä 2025, jonka jälkeen käsittely siirtyy parlamentille ja neuvostoon. Jotta ennakkovaikuttamista asiassa kyetään tekemään, on tärkeää, että Suomen hallitus laatii pikaisesti omat kantansa EU:n tulevaan maatalouspolitiikkaan. MTK pitää hyvänä lähtökohtana asiaan perusmuistiossa esitettyä linjausta, jonka mukaan Suomi pitää kokonaisturvallisuuden kannalta tärkeänä, että maataloutta voidaan harjoittaa tuottavasti kaikilla EU-alueilla.

Maatalouspolitiikan sisällön suhteen tärkeä kysymys on sen rahoitus. EU:n maatalouspolitiikan rahoitus on jatkossakin tärkeä osa EU:n monivuotista rahoituskehystä. EU:n seuraava komissio antaa esityksensä, mahdollisesti vuosia 2028-2034 koskevasta rahoituskehyksestä vuonna 2025. MTK korostaa sitä, että EU tarvitsee tulevaisuudessa jonkin verran nykyistä suuremman budjetin, jotta EU voi vastata edessä oleviin haasteisiin.

Myös tulevalla kaudella Suomelle tärkeä erityiskysymys on EU:n maaseutuvaroja koskeva päätös. On tärkeää, että EU:n yhteinen maatalouspolitiikka sisältää jatkossakin erillisen pilarin, jonka kautta voidaan rahoittaa Suomelle erittäin tärkeitä politiikkatoimia, kuten olosuhde-eroja tasoittavaa epäsuotuisten alueiden LFA-tukea. EU:n maaseutumaisimpana maana kysymys maaseutuvaroista on Suomelle erittäin tärkeä myös jatkossa. Maaseudun kehittämisvaroilla on mahdollista parantaa myös Suomen EU-nettomaksuasetelmaa.

2) *Metsäasiat*

Suomen pitää jatkaa määrätietoista EU-vaikuttamistaan metsäasioissa. Nykyisellä kaudella EU:n lukuisat metsäasioihin liittyvät aloitteet ovat olleet yksipuolisia, eikä niissä ole otettu huomioon jäsenvaltioiden toisistaan poikkeavia olosuhteita. Aloitteet ovat pahimmillaan uhka alan kilpailukyvylle EU:n metsävaltaisimmassa maassa. Seuraavalla kaudella EU:n metsiin liittyvissä ehdotuksissa tulee olla kokonaisvaltaisempi, kilpailukykyä korostava ote, joilla tuetaan työllisyyttä ja yksityismetsätalouden kannattavuutta. Metsät ovat Suomelle tärkeitä, ja niiden merkitys edelleen vahvistuu uusien, fossiilisia korvaavien tuotteiden ja raaka-aineiden ja innovaatioiden myötä.

EU-vaikuttamisessaan Suomen on edistettävä biotalouden mahdollisuuksia EU:n eri politiikka-aloilla. Suomen pitää edistää EU:n tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintavarojen kohdentamista biotalouteen ja hyödyntää näiden tuomia mahdollisuuksia täysimääräisesti. Uusien biomateriaalien kehittämisen avulla voidaan myös vähentää riippuvuuksia EU:n ulkopuolisesta tuonnista. Bio- ja kiertotalous tarjoavat paljon mahdollisuuksia ilmastonmuutoksen torjunnassa. Suomen EU-vaikuttamistavoitteisiin on sisällytettävä myös määrätietoinen puurakentamisen edistämisen, joka tarjoaa ratkaisuja sekä rakentamisen elinkaaripäästöjen vähentämiseen että pitkäaikaisen hiilinielun lisäämiseen.

3) Itäisen Suomen elinvoima

Venäjän käynnistämä hyökkäyssota Ukrainaan on muuttanut Suomen ja koko Euroopan geopoliittista asemaa oleellisesti. Erityisiä ongelmia sota on aiheuttanut niissä EU-maissa, joilla on yhteinen raja Venäjän kanssa. Näitä maita ovat Suomi (1344 km Venäjän rajaa), Viro (294 km), Latvia (214 km), Liettua (275 km) ja Puola (232 km).

Suomen on EU-vaikuttamisessaan määrätietoisemmin haettava itäisen Suomen elinvoimakysymykseen EU-tason ratkaisuja. MTK on tehnyt aloitteen EU:n itäisen ulkorajan elpymis- ja kehittämisrahastosta. Muuttuneessa tilanteessa Euroopan Unionin on löydettävä keinot osoittaa yhteisistä voimavaroista tukea rajamaakuntien tarpeisiin ja osoittaa solidaarisuuttaan raja-alueita kohtaan. Näin EU on toiminut aiemminkin, kun jäsenmaata tai sen alueita on kohdannut odottamaton menetys tai katastrofi. Mm. Brexitin jälkeen EU osoitti solidaarisuuttaan päättämällä 5 mrd. euron suuruisesta Brexit-rahastosta, josta maksettiin korvauksia *yrityksille* muuttuneen tilanteen aiheuttamien negatiivisten vaikutusten lieventämiseksi. EU:n koheesiopolitiikka koskee unionin kaikkia 27 jäsenvaltiota. EU:n on ilmaistava solidaarisuutta niitä kaikkia kohtaan.

MTK esittää, että Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikkaan sisällytetään erityinen itäisen ulkorajan elpymis- ja kehittämisrahasto. Sen tavoitteena olisi vahvistaa Venäjän raja-alueiden EU:n puoleisten maakuntien taloutta ja lieventää niille sodasta koituneita haitallisia vaikutuksia. Miljardiluokan rahoituksella ja monivuotisilla ohjelmilla vahvistettaisiin raja-alueiden alueiden elinvoimaa, turvallisuutta sekä asukkaiden hyvän elämän edellytyksiä. Rahaston toimenpiteisiin olisi sisällytettävä mm. panostuksia raja-alueiden saavutettavuuteen, kuten investointeja tie- ja ratahankkeisiin sekä sähkö- ja tietoliikenteeseen. Maa- ja metsätalouden sekä jalostavan teollisuuden edellytysten parantaminen olisi sisällytettävä myös rahaston toimenpiteisiin.

Keskeinen toimija asian edistämisessä on Suomen hallitus. MTK korostaa, että Suomi nostaa EU-vaikuttamisessaan vahvemmin ja määrätietoisemmin esille itäisen Suomen elinvoimakysymyksen, jolla on vaikutusta koko Euroopan turvallisuudelle.

Kunnioittavasti,

Simo Tiainen

Johtaja

simo.tiainen@mtk.fi

puh. +358 40 55 33 131